

De graankorrel valt

Toen ik in Londen woonde, verloor mijn buurman zijn baan. Ik hoorde dat van een vriendin, een directe collega van hem die ook ontslagen was. Mijn buurman heb ik daarna maandenlang in zijn goede pak met zijn koffertje naar zijn werk zien gaan. Hoe hij zijn dagen vulde en bij elkaar loog was me een raadsel. Schrijnend vond ik het, en doodeenzaam leek hij mij.

Ook moest ik denken aan een klassieke midlifecrisis. De man die opeens een hip pak koopt, vrouw en kinderen verlaat, zich een jongere vriendin aanmeet, zich voor het eerst zorgen maakt over zijn uiterlijk en op zijn nieuwe flatje zichzelf vertelt dat dit het is. Nu pas leeft hij, vindt hij. Denkt hij.

Als laatste voorbeeld noem ik een aangrijpende franse film 'Sous le Sable' waarin de hoofdpersoon na een goed huwelijk van 25 jaar haar man verliest. Ze gaat door met haar leven alsof er niets veranderd is en haar man er gewoon nog is. Door de dood te negeren houdt ze haar man in leven.

In alle drie de situaties houden deze mensen krampachtig vast aan een leven dat niet meer is en niet meer kan zijn. Iets wat voorbij is en nooit meer zal terugkomen. Alle drie willen ze dezelfde mensen blijven, hun levens behouden en behoeden voor verlies -van baan, jeugd of liefde- en proberen ze de gevolgen van eindigheid te ontlopen. Ze nemen een grote vlucht naar voren en als toeschouwer weet je, en voel je, hoe ze door de realiteit zullen worden ingehaald en hoe pijnlijk het worden kan.

Maar, als toeschouwer, voor mij tenminste, komen deze verhalen toch ook dichtbij. Want hoe pijnlijk is het wel niet om te moeten omgaan met eindigheid en alle tekenen van eindigheid die ons in het leven overkomen. Om de mensen en de situaties waar je aan gehecht bent geraakt te moeten prijsgeven? En dan de leegte en het afwezige te moeten ervaren. Doodeng letterlijk.

Wat zou er gebeurd zijn met mijn buurman als hij thuis had verteld dat hij zijn baan was kwijtgeraakt? Dan moest hij zijn familie en vrienden deelgenoot maken van wat hij zag als falen en ook de onzekerheid van het werkloos zijn aanvaarden. Met openlijke financiële zorgen, onzekerheid, en het niet meer meetellen in de maatschappij als gevolg.

En als de midlifer niet huis en haard had verlaten om een nieuw leven te beginnen? Dan was hij erachter gekomen dat hij bang is om oud te worden. En dat het feit dat hij uitgekeken is op zijn vrouw meer over hem zegt dan over haar misschien. En dan was hij misschien overvallen door diepe gevoelens van melancholie en ideeën over jongensdromen die hij niet waar had gemaakt.

En, als de vrouw die haar man verloren had zijn dood niet had ontkend? Dan bleef er de intense pijn van de rouw over. De diepe gevoelens van amputatie, de doffe en lege stilte in huis, van een leven in zwart-wit terwijl iedereen om je heen leeft in kleur.

Of je nu je een dierbare verliest, je baan, of tegen de grenzen van je voorbije jeugd aanloopt, het besef van eindigheid kan via verschillende routes en op verschillende manieren je leven binnenkomen.

Kennelijk houdt het leven ons een spiegel voor om steeds opnieuw in te kijken. Om je eigen situatie telkens helder te krijgen. Door onze sterfelijkheid leven we in een begrensd leven. Met de dood als definitieve einde. Wat betekent mijn leven in het kader van mijn eindigheid? Wat houdt het leven mij telkens weer voor? Wat sterft eraf? Welke pijn voel ik? Welk gedeelte van mijzelf moet ik begraven?

Terwijl onze natuurlijke neiging is om -wat goed is in ons leven- vast te houden. Het liefst leven we dan verder alsof er niets aan de hand is, hopen de dat we altijd hetzelfde en dezelfde blijven. Terwijl het leven dan krampachtig vastgehouden wordt. De graankorrel valt op de grond, blijft alleen en brengt dan geen nieuwe vruchten voort. Je ziet de graankorrel voor je, op de grond liggend, ongebroken, ongenaakbaar en alleen.

Jezus vertelt het verhaal over de graankorrel vlak voor zijn eigen sterven, vlak voordat zijn uur gekomen is. Wat wil dit dan aan ons zeggen, nu hij zelf, oog in oog met de dood staat? 'Wie zijn leven wil behouden moet het verliezen....'

Het staat haaks op wat we leerden te doen. We hebben toch juist leren houden van mensen, we gingen relaties aan, we bouwden van alles op.

En dat dan allemaal weer te moeten loslaten? En afscheid moeten nemen van onze veilige situatie die ons maakte tot wie we waren, als partner van, werkzaam bij en eeuwig jong. Laagje voor laagje wordt er van ons afgepeld totdat we min of meer in ons blootje staan. Zonder façade en zonder schild.

Leven behouden door het te verliezen? Verliezen overkomt ons allemaal in meer of mindere mate en op verschillende wijzen. Als we dan de eindigheid in ons bestaan onder ogen zien en onze angsten en onzekerheden niet overschreeuwen, dan kan er misschien iets van nieuw leven vrij komen; als we afscheid nemen van wat geweest is, de diepte van ons verdriet voelen, de bodem raken als het moet. De graankorrel valt in de grond en sterft af.

Ik sta hier vandaag enigszins verlegen voor U omdat ik mij realiseer dat ik misschien vergeleken met velen van U nog zoveel heb - en wellicht minder met eindigheid ben geconfronteerd. Maar misschien maakt mij dat wel extra kwetsbaar, er is juist voor mij nog veel te verliezen. Zo kijk ik met bewondering naar anderen die in hun verlies, in hun gebrokenheid en met hun wonden tegen wil en dank, mij een opening geven naar nieuw leven. Engelen zijn het misschien wel, die mij kunnen leren hoe te leven steeds weer, hoe te vertrouwen en moedig te zijn, hoe ik opnieuw kan opstaan en nieuw leven vorm kan geven als het moet.

Zoals we hebben geleerd van Jezus Messias. Die voordat hij stierf het brood brak en als zijn leven aan ons uitdeelde. Ons in zijn gebrokenheid liet meedelen in zijn gevende liefde. Die zelf als graankorrel in de grond zou sterven en toch op zijn Vader bleef vertrouwen. Ons leerde vertrouwen dat we ons in onze eindigheid ook getroost mogen weten. Dat we misschien zelfs beter zicht kunnen krijgen op de dingen en kunnen groeien naar een meer geconcentreerd en intens perspectief op ons leven, naar een leven groter dan dit leven, de dood voorbij.

Want hoe de drie mensen die ik noemde hun leven ook probeerden vast te houden, ze moesten alle drie toch heel eenzaam zijn, zoals wij dat allemaal kunnen zijn. Eenzaam in ons lijden en strijd, liever vasthoudend aan status quo en veiligheid; graankorrels die onvruchtbaar blijven. Maar de Levende is niet bij de doden, zeggen de Schriften. De Levende is bij ons als we de dood in ons leven toelaten. Als we vanuit de dood naar het leven kijken. Ons kruis dragen als het moet, ons leven verliezen omdat het niet anders kan en in onze kwetsbaarheid en verlatenheid durven vertrouwen dat er iets voor in de plaats komen zal.

Omdat we de moed hebben om de dood in het leven niet weg te moffelen maar in de ogen te zien. Vermogen om verlies en de pijn die daarmee gepaard gaat toe te laten. Samen niet te vluchten voor de tragiek in ons leven. Ons samen, met de dopeling vandaag, in nieuw leven te laten dopen. En te weten: 'ik ben niet verloren'. Door mijn kwetsbaarheid en mijn wonden heen leef ik en deel ik. In mijn gebrokenheid kan ik leven door de dood heen.

Dat het zo moge zijn.

Claartje Kruijff

Gelezen Johannes 12, 20-26